

Streszczenie konstytucji **Lumen gentium** – ujęcie pastoralno-teologiczne

Aktualizacja: **15 XI 2025**

Kościół jako sakrament zbawienia i wspólnota (communio)

- **Sakrament zbawienia:** Sobór opisuje Kościół jako **znak i narzędzie wewnętrznego zjednoczenia z Bogiem oraz jedności całej ludzkości** (LG 1). Innymi słowy, Kościół jest „**sakramentem**” zbawienia – widzialnym znakiem i narzędziem przekazywania łaski zbawienia wszystkim ludziom.
- **Wspólnota (communio):** Kościół to **wspólnota zjednoczona jednością Ojca, Syna i Ducha Świętego** (LG 4) – lud Boży zakorzeniony w jedności Trójcy. Tworzy on „**wspólnotę wiary, nadziei i miłości**” (LG 8), w której wierni są złączeni zarówno na płaszczyźnie duchowej, jak i widzialnej.
- **Misterium Bosko-ludzkie:** Sobór podkreśla **dwuwymiarowość Kościoła** – Boski i ludzki pierwiastek łączą się w nim nierozdzielnie, tworząc **jedną złożoną rzeczywistość**. Odejście od koncepcji Kościoła jako wyłącznie „społeczności doskonałej” oznacza uznanie, że Kościół jest jednocześnie rzeczywistością **widzialną (instytucjonalną) i duchową (mistycznym Ciałem Chrystusa)**.
- **Kościół jako Ciało Chrystusa i Lud Boży:** Lumen gentium naucza, że Kościół jest **Mistycznym Ciałem Chrystusa** oraz „**nowym Ludem Bożym**” – społecznością zbawionych zjednoczoną z Chrystusem. Chrystus posługuje się Kościołem jako **narzędziem zbawienia dla wszystkich ludzi** i posyła go **do całego świata** (LG 9). Kościół jest zatem z ustanowienia Chrystusa **powszechnym sakramentem zbawienia dla świata**.

Lud Boży, powszechne powołanie do świętości i apostołat świeckich

- **Kościół jako Lud Boży:** Vaticanum II definiuje Kościół przede wszystkim jako **Lud Boży pielgrzymujący ku Bogu** (LG 9). Do tego Ludu **powołani są wszyscy ludzie** – nie tylko duchowni, ale świeccy i osoby różnych stanów życia. Kościół choć nie obejmuje jeszcze wszystkich, jest otwarty na **przyjęcie każdego człowieka do wspólnoty zbawienia**. Sobór uznaje, że także poza widzialnymi granicami Kościoła znajdują się **elementy uświęcenia i prawdy**, które mogą prowadzić ludzi do jedności (por. LG 8, 16).
- **Powszechne kapłaństwo wiernych:** Wszyscy członkowie Ludu Bożego – zarówno duchowni, jak i świeccy – uczestniczą na swój sposób w **potrójnej misji Chrystusa: kapłańskiej, prorockiej i królewskiej**. Oznacza to, że każdy ochrzczony ma udział w uświęcaniu, głoszeniu Ewangelii i kierowaniu (przemienianiu) rzeczywistości zgodnie z wolą Bożą.
- **Równość w godności:** Lumen gentium podkreśla **zasadę fundamentalnej równości co do godności** wszystkich wiernych. Mimo różnorodności posług, **świeccy i duchowni są równi w godności dzieci Bożych** i współodpowiedzialni za misję Kościoła. Kościół to wspólnota, w której „**nie ma już Żyda ani poganina... wszyscy jedno jesteście w Chrystusie Jezusie**” (por. Ga 3,28) – każdy ochrzczony należy w pełni do Ludu Bożego.
- **Powszechne powołanie do świętości:** Sobór zwraca uwagę na **powszechne powołanie do świętości** wszystkich wiernych. **Każdy chrześcijanin, niezależnie od stanu** (świecki, duchowny czy osoba konsekrowana), jest **wezwany do dążenia do świętości i doskonałości w miłości w swoim życiu** (LG 39-42). Świętość nie jest zarezerwowana dla zakonników czy kleru – cały Lud Boży ma dążyć do doskonałości chrześcijańskiej. Życie konsekrowane również wpisuje się w to powołanie i **nie stanowi odrębnej kategorii** między świeckimi a duchownymi, lecz szczególną formę życia Ewangelią wewnątrz Kościoła.
- **Rola świeckich w Kościele:** Świeccy są pełnoprawnymi członkami Kościoła i mają w nim swoją nieodzowną rolę. **Lumen gentium rehabilituje apostołat świeckich:** świeccy uczestniczą w misji Kościoła **poprzez uświęcanie świata od wewnątrz** – zobowiązani są **przepajać duchem Ewangelii wszelkie sprawy doczesne**. Ich zadaniem jest dawać

świadeł Chrystusowi w rodzinie, pracy, kulturze i społeczeństwie, tak aby **Chrystusowe światło docierało do wszystkich dziedzin życia.**

- **Współodpowiedzialność i apostołat:** Sobór uczy, że świeccy **współpracują z hierarchią** w zbawczej misji. Mają prawo, a niekiedy obowiązek, **wyrażać swoje zdanie dla dobra Kościoła** (zgodnie z posiadaną wiedzą i kompetencjami). Dzięki temu cała wspólnota Ludu Bożego jest ożywiona apostołsko. **Apostołat świeckich** – ich zaangażowanie ewangelizacyjne i charytatywne – jest niezbędny, by Kościół realizował swoją misję w świecie. Sobór wzywa świeckich do bycia „**solą ziemi i światłem świata**” w codziennym otoczeniu.

Hierarchiczna struktura Kościoła – biskupi, prezbiterzy, diakoni (kolegialność)

- **Ustanowienie hierarchii przez Chrystusa:** Lumen gentium naucza, że Chrystus ustanowił w Kościele urząd pasterski dla prowadzenia Ludu Bożego (por. LG 18). **Apostołowie i ich następcy (biskupi)** wraz ze współpracownikami (prezbiterami i diakonami) stanowią ustanowioną przez Boga hierarchię służącą całej wspólnotie. Posługa ta istnieje w **trzech stopniach święceń**: biskupów, prezbiterów (kapłanów) i diakonów (LG 28).
- **Biskupi – następcy Apostołów:** Biskup otrzymuje w święceniach **pełnię sakramentu kapłaństwa** (sakry), stając się następcą Apostołów (LG 21). Jest on **pasterzem Kościoła lokalnego** powierzonego jego pieczy – kieruje diecezją **jako zastępca i legat Chrystusa** (LG 27). Każdy biskup ma zadanie **nauczać, uświęcać i prowadzić wiernych** w swoim Kościele partykularnym, troszcząc się zarazem o jedność z całym Kościołem.
- **Kolegialność biskupów:** Wszyscy biskupi razem z papieżem tworzą **Kolegium Biskupów** (kolegialne grono następców Apostołów). To kolegium, **pod przewodnictwem Następcy Piotra**, jest podmiotem **najwyższej i pełnej władzy w Kościele powszechnym** (LG 22). **Kolegialność** oznacza, że biskupi **w jedności z papieżem** współodpowiadają za cały Kościół – tę władzę kolegialną mogą wykonywać nie tylko na Soborze, ale także wspólnie w innych formach (np. jedność nauczania, synody). Każdy biskup reprezentuje swój Kościół lokalny, **razem zaś z papieżem wszyscy biskupi reprezentują cały Kościół**.
- **Prymat papieża:** Następcą św. Piotra, **Biskup Rzymu (papież)**, posiada **pełną, najwyższą i powszechną władzę** nad Kościołem jako **widzialna głowa i fundament jedności** całej wspólnoty (por. LG 18; LG 23). Kolegium Biskupów zawsze działa w łączności z papieżem – **żaden akt kolegialny nie jest ważny bez zgody Następcy Piotra** (zgodnie z wyjaśnieniami Nota praevia).
- **Prezbiterzy (kapłani):** Prezbitera Lumen gentium przedstawia jako **niezbędnego współpracownika biskupa** w posłudze pasterskiej (LG 28). Kapłani **dziela kapłańską godność i misję** ze swoim biskupem, choć nie mają pełni władzy święceń. **Tworzą z biskupem jedno prezbiterium diecezji – jeden zespół pasterski** oddany różnym

posługom. Prezbiterzy **działają w osobie Chrystusa** (in persona Christi) tam, gdzie zostaną posłani, **uobecniając posługę biskupa w lokalnych wspólnotach**. Są wyświęceni, aby **głosić Ewangelię, sprawować sakramenty i paść wiernych** jako prawdziwi pasterze w powierzonej im części trzody. Poprzez głoszenie słowa Bożego, celebrowanie Eucharystii i pozostałych sakramentów **uświęcają swoich wiernych**, budując Kościół na swoim terenie. W ten sposób **uwidaczniają Kościół powszechny** w swoich parafiach i przyczyniają się do wzrostu całego Ciała Chrystusa.

- **Diakoni: Diakonat** jest najniższym stopniem hierarchii, ustanowionym **nie dla kapłaństwa, lecz dla posługi** (LG 29). **Diakoni** są wyświęceni do zadań **służby** – pomagają biskupom i prezbiterom w sprawowaniu funkcji liturgicznych, głoszeniu słowa, organizowaniu dzieł miłosierdzia itp. Sobór przywrócił w Kościele łacińskim **stały diakonat** jako odrębny urząd (posługę mogą pełnić także mężczyźni żonaci). Diakoni poprzez swoją posługę **wyrażają obraz Chrystusa Sługi** – ich obecność przypomina, że cała hierarchia ma charakter służebny.

Duszpasterskie zadania pasterzy Kościoła

- **Potrójna posługa (munera):** Sobór naucza, że pasterze Kościoła (biskupi, a wraz z nimi prezbiterzy) otrzymali od Chrystusa **trojake zadanie: nauczać, uświęcać i rządzić** ludem Bożym. Mają być **nauczycielami wiary, kapłanami kultu i przewodnikami (pasterzami) wspólnoty**. Te trzy funkcje – przepowiadanie Ewangelii, sprawowanie sakramentów i pasterskie kierowanie – służą zbawieniu wiernych.
- **Duch służby (diakonia):** Wykonywanie władzy pasterskiej w Kościele jest w istocie **służbą** na wzór Chrystusa, który „**nie przyszedł, aby Mu służono, lecz żeby służyć**” (Mt 20,28). **Biskupi i prezbiterzy** są wezwani do pokornej **postawy sługi** wobec powierzonej im owczarni – ich urząd pasterski jest prawdziwą „**diakonią**” (**posługiwaniem**) dla dobra bliźnich. Pasterze mają pamiętać, że są **szafarzami Bożych tajemnic**, a nie panami wiary wiernych.
- **Głoszenie Ewangelii:** Podstawowym zadaniem duszpasterskim jest **głoszenie słowa Bożego i udzielanie nauki wiary**. Biskupi jako następcy Apostołów są **pierwszymi głosicielami Ewangelii** – powinni „**wszystkim głosić Ewangelię**” i nieść Chrystusa tym, którzy Go jeszcze nie znają. Każdy pasterz jest „**dłużnikiem wszystkich**”, ma więc obowiązek docierać z Dobrą Nowiną zarówno do swoich wiernych, jak i do tych „**którzy nie są jeszcze z jednej owczarni**”. Sobór zachęca pasterzy, by pobudzali cały Kościół do **apostolatu i misji**, dzieląc się z wiernymi troską o ewangelizację świata.
- **Uświęcanie przez sakramenty:** Kolejnym istotnym zadaniem pasterzy jest **uświęcanie Ludu Bożego**. Biskupi i prezbiterzy **prowadzą wiernych ku świętości** przede wszystkim poprzez **sprawowanie sakramentów**, z centrum w Eucharystii. Przez liturgię, modlitwę i sakramentalną posługę **Duch Święty uświęca Kościół** – pasterze są narzędziami tego uświęcenia. Mają również troszczyć się o głębokie życie sakramentalne i modlitewne swoich wspólnot, aby wszyscy wierni wzrastali w jedności z Bogiem.
- **Pasterzowanie i troska o wiernych: Rządzenie Kościołem** (munus regendi) oznacza pełnienie funkcji dobrego pasterza: **prowadzenie, ochronę i jednoczenie owczarni**. Pasterze mają **gromadzić Bożą rodzinę** we wspólnocie jedności, czuwać nad czystością wiary i moralności, kierować działalnością duszpasterską z miłością i roztropnością. Ważnym aspektem jest **troska o potrzebujących i słabych**: biskupi i kapłani pełnią

posługę miłosierdzia, **pocieszają strapionych, umacniają słabych w wierze**, a grzeszników przyprowadzają z powrotem do Boga (np. przez sakrament pokuty). Mają być gotowi **szukać zabłąkanych owiec** – również tych ochrzczonych, którzy **odeszli od praktyk wiary**.

- **Świadectwo życia:** Sobór przypomina, że pasterze powinni **świecić przykładem** życia chrześcijańskiego. **Własnym postępowaniem** – gorliwością, pokorą, miłością pasterską – **dają wiernym i niewierzącym widzialne świadectwo** Ewangelii. Mając **przed oczami wzór Chrystusa Dobrego Pasterza**, pasterze są wezwani do ofiarnej miłości: **znają swoje owce i oddają za nie życie** (por. J 10,14-15). Ich **codzienna troskliwość** ukazuje ludziom oblicze Kościoła jako matki zatroskanej o dobro każdego człowieka.

Kościół powszechny a Kościoły lokalne

- **Misteryjna jedność powszechnego i lokalnego:** Sobór uczy o **wzajemnej relacji Kościoła powszechnego i partykularnych (lokalnych)**. Istnieje **jeden jedyny Kościół Chrystusowy**, który **subsystuje (trwa) w Kościele katolickim**, a ten jest **wspólnotą złożoną z wielu Kościołów partykularnych**. Wyrażenie **Vaticanum II** określa tę relację jako „**Kościół w Kościołach i z Kościołów**” – jeden Kościół powszechny istnieje w lokalnych wspólnotach i **z nich się składa**. Jednocześnie każde lokalne zgromadzenie Kościoła istnieje **w jedności z całym Kościołem Chrystusowym**, czyli „**Kościoły w Kościele i z Kościoła**”. Ta więź **nie jest czysto organizacyjna**, lecz ma charakter **mistycznej komunii** – Kościół powszechny i lokalny przenikają się, stanowiąc jedną rzeczywistość widzianą z dwóch perspektyw.
- **Kościół w diecezji: Kościół partykularny (lokalny)** najczęściej utożsamiany jest z **diecezją**. Sobór naucza, że w **każdej diecezji, wokół swojego biskupa, gromadzi się Lud Boży**, a w sprawowaniu Eucharystii **uobecnia się cały Kościół Chrystusowy**. **Każdy Kościół lokalny jest w pełni Kościołem** – nie częścią w sensie brakującej całości, lecz **miejscową obecnością Kościoła powszechnego** z wszystkimi istotnymi elementami życia kościelnego (wiarą, sakramentami, sukcesją apostolską).
- **Jedność przez biskupa i papieża:** Dla istnienia pełnego Kościoła lokalnego konieczna jest **łączność z Następcą Piotra i całym Kolegium Biskupów**. **Biskup diecezjalny jest widzialnym źródłem i fundamentem jedności** w swoim Kościele partykularnym – jednoczy wiernych w jednej wspólnocie wiary i sakramentów. **Biskup Rzymu** zaś, jako następca Piotra, jest **głową całego Ciała biskupów** oraz **gwarantem jedności** wszystkich Kościołów. Zachowanie komunii z papieżem i kolegium biskupów zapewnia, że Kościół lokalny pozostaje w jedności doktryny, kultu i ustroju z Kościołem powszechnym.
- **Współpraca i wymiana darów:** Kościoły lokalne **nie są od siebie odizolowane**, lecz pozostają we wzajemnej komunii. Tworzą **jeden powszechny Kościół**, wspomagając się nawzajem duchowo i materialnie. Każdy wierny należy bezpośrednio do **powszechnej komunii Kościoła**, która urzeczywistnia się w jego Kościele lokalnym. Tym samym **przynależność do diecezji oznacza przynależność do całego Kościoła** – kto jest

członkiem jednego Kościoła partykularnego, jest zarazem członkiem Kościoła powszechnego.

- **Jedna misja:** Biskupi, choć pasterzują konkretnym Kościołom, **wspólnie są odpowiedzialni za ewangelizację całego świata.** Mają obowiązek współdziałać, by **wszędzie głoszona była Ewangelia**, wspierając misje i inne Kościoły (por. LG 23). Kościół powszechny objawia się więc w **kolektywnej trosce pasterzy o wszystkie Kościoły** i we wzajemnym dzieleniu się zasobami dla dobra całej rodziny Bożej.

Misja Kościoła wobec świata

- **Kościół a Królestwo Boże:** Sobór wskazał, że **Kościół pielgrzymujący na ziemi nie jest jeszcze w pełni Królestwem Bożym, lecz jego zaczątkiem i załącznikiem**. Kościół istnieje po to, by **przybliżać nadejście Królestwa** – swoją działalnością ma szerzyć panowanie Boga w sercach ludzi i społeczeństwach. Odejście od utożsamiania Kościoła z Królestwem uwypukla **pokorną służebną rolę Kościoła**: jest on narzędziem Bożym dla zbawienia świata, a nie celem samym w sobie.
- **Kościół „światłem narodów”***: **Zgodnie z nazwą *Lumen gentium** („Światło narodów”)** Kościół ma być światłem dla świata, **odzwierciedlającym światłość Chrystusa**. Jego misją daną przez Chrystusa jest zanieśenie Ewangelii wszystkim narodom (por. Mt 28,19-20). Natura misyjna Kościoła **została mocno podkreślona** – **Kościół** został posłany do całego świata, **aby** nieść zbawienie wszystkim ludziom**. Cały Lud Boży, duchowni i świeccy, powinien mieć świadomość uczestnictwa w tej misji.
- **Dialog ze światem:** Sobór wzywa Kościół do **podjęcia otwartego dialogu ze współczesnym światem**. *Lumen gentium* podkreśla, że Kościół **nie może zajmować się jedynie samym sobą**, ponieważ **Chrystus zjednoczył się z każdym człowiekiem** poprzez Wcielenie (por. GS 22). Zatem **radości i nadzieje, smutki i lęki ludzi współczesnych** są również radościami i nadziejami, smutkami i lękami Kościoła (por. GS 1). **Zadaniem Kościoła jest prowadzenie zbawczego dialogu ze światem** – głoszenie prawdy o zbawieniu w Chrystusie w sposób zrozumiały, podejmowanie problemów ludzkości, przenikanie kultury wartościami Ewangelii.
- **Służba i zaangażowanie w świecie:** Kościół według Soboru pragnie być „solą ziemi” i „zaczynem” dobra w rodzinie ludzkiej. Jego misja obejmuje **zaangażowanie na rzecz pokoju, sprawiedliwości, pomocy potrzebującym i jedności między ludźmi**. Poprzez działalność charytatywną, edukacyjną i społeczną Kościół realizuje **pastoralne posłannictwo** troski o każdego człowieka. **Ewangelizacja** ma iść w parze z **świadectwem miłości czynnej**, aby świat **uwierzył w Chrystusa, widząc miłość uczniów** (por. J 13,35). Kościół w świecie współczesnym ma więc być znakiem nadziei, dialogu i pojednania między ludźmi.

Maryja jako wzór Kościoła pielgrzymującego i ewangelizującego

- **Maryja w tajemnicy Kościoła:** VIII rozdział *Lumen gentium* przedstawia **Najświętszą Maryję Pannę** jako integralnie związaną z tajemnicą Kościoła. **Maryja jest „pierwowzorem Kościoła w porządku wiary, miłości i doskonałego zjednoczenia z Chrystusem”** (LG 63). Oznacza to, że w Jej postawie i życiu Kościół widzi **najdoskonalszy wzór** tego, czym sam pragnie być: oblubienicą wiernie słuchającą Słowa Bożego, pełną wiary i miłości, zjednoczoną z Chrystusem.
- **Wzór wiary i posłuszeństwa:** Maryja, poprzez swoje **fiat** (zgodę na wcielenie Słowa), **ukazuje model doskonałej odpowiedzi na Boże wezwanie**. Jej wiara, pokora i posłuszeństwo Bogu są drogowskazem dla całego Ludu Bożego. Kościół pielgrzymujący ma naśladować **maryjne oddanie woli Bożej** oraz **pełne zawierzenie Panu** nawet w trudnościach. Jak Maryja **pierwsza uwierzyła** i zaufała Bogu, tak wierni mają kroczyć naprzód w wierze, niosąc Chrystusa światu.
- **Wzór miłości i misyjnego zapалу:** W scenie nawiedzenia Elżbiety widzimy Maryję jako **niosącą Chrystusa innym** – co czyni z pośpiechem i radością. Jest to wzór **Kościoła ewangelizującego**: zanieść Jezusa do bliźnich z miłością i gorliwością. **Miłość Maryi** względem Boga i ludzi, Jej wrażliwość na natchnienia Ducha Świętego i troska o potrzebujących (np. w Kanie Galilejskiej) stanowią **przykład diakonii** i działania na rzecz zbawienia innych. Kościół ma uczyć się od Maryi **aktywnej miłości** w służbie Bożym planom.
- **Prawdziwa pobożność maryjna – naśladowanie Jej cnót:** Sobór podkreśla, że **autentyczna cześć Matki Bożej polega na naśladowaniu Jej cnót** (LG 67). Zamiast skupiać się wyłącznie na przywilejach Maryi, *Lumen gentium* kieruje uwagę na Jej **wiarę, czystość serca, pokorę, cierpliwość, posłuszeństwo i miłość** – cnoty, które wierni powinni wcielać w życie. Maryja jest **najlepszą z uczniów Chrystusa**, dlatego Kościół pragnie Ją naśladować w dążeniu do świętości i w dawaniu świadectwa.
- **Matka Kościoła i orędowniczka:** Maryja została nazwana **Matką Kościoła**, co podkreśla Jej macierzyńską rolę wobec wiernych – rodzi nas dla Boga i troszczy się o naszą wiarę. W niebie nadal **wstawia się za Kościołem** jako nasza orędowniczka (LG 62). Wpatrzony w Maryję Kościół pielgrzymujący **umacnia swoją nadzieję** – Jej

wniebowzięcie i uwielbienie wskazują cel naszej drogi. **Maryja jako pierwsza osiągnęła chwałę** obiecaną Kościołowi, stając się znakiem pociechy i **pewnej nadziei** dla ludu Bożego w drodze (LG 68-69). Kościół ewangelizujący widzi w Niej **Gwiazdę Nowej Ewangelizacji**, która prowadzi do pełnego zjednoczenia z Chrystusem.

Źródła:

Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, Sobór Watykański II (1964); Paweł VI (red.), **Dokumenty Soboru Watykańskiego II** (Poznań 1968); Paweł Bieliński, **Omówienie „Lumen gentium”** (eKAI); *Katechizm Kościoła Katolickiego* 748-975.